

Володар часу

Божена Нємцова

Жили собі колись в одному маленькому селі два рідні брати. Старший був великий багатій, лихий-прелихий і несправедливий. А молодший був на диво чесний, але з тяжких нестатків не вилазив. Отож не раз його дітям нічим було й душу закропити.

Якось бідоласі так припекло, що він мусив піти до свого багатого брата шматок хліба просити. Але вернувся від нього з порожніми руками.

— Бракувало, щоб я годував ще такого нікчему, як ти,— розсердився жадібний дука й показав братові на двері.

Вийшов сердега за ворота і став, не знаючи, що його далі й робити. З голоду він ледве на ногах тримався, а ще до того тремтів од холоду, бо те лахміття, що мав на собі, зовсім його не гріло. Додому бідак вертати побоявся і побрів до лісу. Там, під грушею-дичкою, побачив він дрібні гнилиці; вони були такі кислющі, аж щелепи зводило, але бідний брат жадібно заходився їх їсти. Та ця пожива не додала йому сили, він весь тремтів від холоду, бо хащами гуляв пронизливий вітер.

"Куди ж мені тепер, бідолашньому, податися? — забідкався він.— Дома ні хліба, ні дрівець, а рідний брат мене з хати вигнав".

І тут йому раптом пригадалося, що він колись чув, ніби на Скляній горі горить незгасний вогонь.

"Піду туди,— подумав сердега,— може, хоч трохи зігріюсь там".

І пішов.

Ще здалеку помітив він, що на Скляній горі палає величезне багаття, а довкола нього дванадцять чоловіків сидять. Спершу бідоласі стало лячно, але потім він подумав, що йому, власне, нічого боятися, бо гірше однаково вже не буде, і рушив просто до вогню. Підійшов він ближче, уклонивсь і привітався, а тоді й каже:

— Згляньтеся наді мною, добрі люди. Я чоловік бідний, ніхто не хоче мене порятувати, навіть затопити в хаті нічим. Дозвольте погрітись біля вашого вогню.

Чоловіки мовчки озирнулися на нього, а один із них відповів повагом:

— Сідай, синку, між нас і грійся.

Сів він між них, почав грітись, а що всі мовчали, він теж боявся слово вимовити. Сидить гріється й раптом бачить, що чоловіки весь час місцями міняються; так вони обійшли довкола все багаття, а коли кожен знов опинився на тому місці, де сидів спершу, з вогню раптом підвівся лисий дід із сивою бородою і, звертаючись до бідака, мовив:

— Не марнуй ти тут свого часу, чоловіче, а йди додому, берися до роботи й живи чесно. Можеш узяти собі жару з нашого вогнища, нам однаково стільки не треба.

По цих словах старий щез.

Підвелися дванадцять чоловіків, насипали бідному в мішок жарин і завдали на плечі. Подякував він їм красенько і пішов. Іде й думає: "Хоч би ці жарини не

пропалили мішка й не погубилися, бо що ж тоді я додому принесу?" Та він не відчував, щоб йому пекло в спину, а мішок здавався таким легким, ніби там було саме пір'я. Чоловік радів, що тепер він матиме вдома бодай тепло, коли більше вже нічого не має.

Прийшов він додому, висипав жарини у піч і — о диво! — раптом кожна вуглина, кожна іскорка обернулася на золоту монету! Бідолаха не знав, що йому й робити від радості, він не вірив власним очам, що ця купа золота належить йому. Подякував він у душі тим добрим людям, які врятували його від лиха, обдарувавши таким скарбом, і вирішив бодай приблизно прикинути, скільки ж у нього грошей. Послав він до старшого брата дружину позичити мірку. Зареготав дука й питає:

— Що ж твій голодранець мірятиме?

Дружина відповіла, що сусід був винен їм трохи зерна, а тепер віддав, от вони й хочуть його переміряти.

Дука не повірив, і аби довідатися, що ж вони все-таки мірятимуть, перед тим, як позичити мірку, намазав дно смолою.

Молодший брат переміряв усі гроші й сам поніс мірку назад, але не помітив, що до смоли пристала одна золота монета. Побачив старший брат монету і зразу ж вирішив, що його брат — розбійник. Накинувся на нього з лайкою й погрозами.

— Коли ти не скажеш, звідки в тебе стільки золота,— кричав він,— я заявлю, що ти — розбійник!

Нічого було сердезі робити. Хоч як не хотів він зізнаватися, звідки в нього гроші, а мусив таки розповісти, яка пригода сталася з ним на Склянній горі.

Старший брат і так був багатий, але його взяли заздрощі, коли він почув про все це. А коли менший брат купив собі корову, збудував нову хату й здобув повагу в людей як чесний і працьовитий господар, у нього від заздрощів і сон пропав. Отож вирішив він і собі піти на Склянну гору.

"Коли пощастило братові, то, може, пощастить і мені",— подумав він і пішов. Видерся на Склянну гору, де палало багаття, й відразу ж забалакав до дванадцятьох чоловіків, які сиділи довкола вогню:

— Добрі люди, дозвольте мені, бідолашному, погрітися біля вашого вогнища, бо так змерз, що зуб на зуб не попадає.

А йому й відповідає один із дванадцяти чоловіків:

— Неправда, голубе, ти народився в щасливу годину, маєш велике багатство, але душею скупий і злий. Нас не обдуриш, а за те, що ти збрехав, тебе чекає сувора кара.

Багач заціпенів від страху, боїться й слово вимовити. А дванадцять чоловіків знову почали мінятися місцями: перший підвівся й пересів на місце другого, другий — на місце третього, і так вони пересідали доти, аж доки кожен вернувся на своє місце. Тоді знову з вогню виринув дід із сивою бородою і, звернувшись до дуки, мовив:

— Поганий чоловік заслуговує й поганого ставлення. Твій брат — добросердий і щирий, і через те я винагородив його. А ти злий, через те тобі не уникнути моєї карі!

По цих словах усі дванадцять чоловіків підвелися із своїх місць, один схопив багаття, ударив і передав другому, той зробив те ж саме й передав третьому. Так його

передавали по колу, а коли черга дійшла до останнього, дванадцятого, той передав його дідові, який зник із ним у вогні.

Наступного дня дуку шукали по всьому селу, але так і не знайшли. Відтоді його більше ніхто не бачив.

Переклад Д. Андрухіва